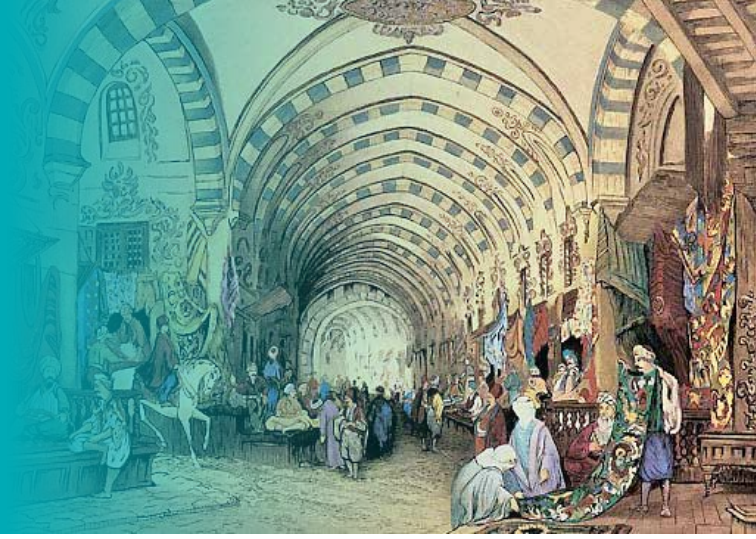

Ahilik ve Günümüze Sunduğu Çözümler

Dr. Yusuf EKİNCİ

TOBB-Türkiye Eğitim Meclis
Başkanı / MEB (E) Talim
Terbiye Kurulu Başkanı

*“Hak ile sabır dileyip bize gelen bizdendir, ilim, akıl ve ahlâk
ile çalışıp bizi geçen bizdendir.”*

Ahi Evran

GİRİŞ

Ahi; iş hayatında dürüst, cemiyette en edepli, siyasette en faziletli, savaşta en cesur, zaviyede en mütevazıdır. Ahiler; temelde Kur’an’a ve Hz. Peygamber’in sünnetine dayandırılan, prensipleriyle, insanlar arasında kardeşliği, dayanışmayı ve doğruluğu esas alan emaneti korurlar, yetimin malına el sürmezler, düşküne yardım ederler, ihsanda bulunurlar, kapıları, gönülleri açıktır, hayâ sahibidirler.

1. AHİLİK VE OSMANLI

Ahiliğin, Osmanlı Devleti’nin kuruluşundaki etkilerini anlamak için Anadolu’nun o zamanki durumunu, ahilik ve onun Anadolu halkının sosyoekonomik yapısındaki oynadığı rolü iyi bilmek gerekir.

XIII. yüzyılın başlarına kadar Anadolu’da san’at ve ticaretin büyük bir kısmı yerli ve Müslüman olmayan halkın elinde idi. Askeri güç üstünlüğüne dayanarak yönetimi elinde tutan Türklerin, bu durumlarını koruyup sürdürebilmeleri için ekonomik dengeyi sağlamaları, bu alanda da etkili

olmaları gerekiyordu. Bunun için, önce ticaret ve sanatı geliştirmeleri, bu alanda kalite ve fiyat kontrolünü etkin olarak sağlamaları icap ediyordu. Bu işi ahi birlikleri üstlendi.

Ahiliğin, Anadolu’da kökleşip yerleşmesi; Türklerin göçebe hayattan yerleşik hayata geçişini hızlandırmış, o zamana kadar çoğunlukla yerli gayri müslimlerin elinde bulunan san’at ve ticaret hayatına, Türklerin katılması ile bu alan canlılık kazanmış, Türklerin Anadolu’ya gelirken yapmış oldukları tercih, ekonomik faaliyetlerin şekillenmesini de etkilemiştir. Yerleşik hayata geçmeye ve Anadolu’yu ebedî yurt yapmaya kararlı olan Türklerin, ekonomik faaliyetlerini yeni hayat tarzına uygun şekilde düzenlemelerinde, tarım dışı ekonomik faaliyetlerin denetimini ve yönetimini yapacak şekilde teşkilatlanan ahî birliklerinin çok önemli rolü olmuştur. Türk esnaf ve sanatkârları aralarında sıkı iş birliği ve karşılıklı yardımlaşma ilişkisini kurmuşlar ve iyi ahlak ilkelerinin halka yayılmasını sağlamışlardır. Ahi Evran’ın kurduğu ahiliğe, bir meslek, san’at ve ticaretle ilişkisi olmayanlar katılmazlardı.

Ahi Evran, Anadolu Türkü'ne alın teri ile geçinme, başı dik, kendine güvenli ve minnetsiz yaşama yeteneği ve alışkanlığını kazandırmıştır.

Devletler de insanlar gibi idealleri ve inançları ile bir bütündür. İdealsiz, ruhsuz, heyecansız bir insan olamayacağı gibi devlet de olmaz. İşte Devlet-i Ali Osmanî'nin mayasını oluşturan yapı Osman Gazi'nin "benim hanedanımdan her kim doğru yoldan ve adaletten ayrılırsa, mahşer günü peygamber efendimizin şefaatinde mahrum kalsın" cümlesiyle biten vasiyetindeki düşüncelerden kaynağını alıyordu. Osman Gazi, Orhan Gazi ve daha sonraki pek çok Osmanlı sultanı ahi önderi idi.

Türkler Anadolu topraklarına geldiklerinde, buradaki el sanatları özellikle Bizans'ın geliştirdiği loncalara bağlı Rum ve Ermeni ustalarının elindeydi. Siyasi hakimiyetin pekiştirilmesi, bu toprakların Türkleştirilmesi ve İslamlaştırılması için, ekonomik faaliyetlerin de Müslüman Türklerin denetimi ve inisiyatifi altına geçmesi gerekiyordu. Bu amaçla Anadolu'da yeni alınan şehirlere gelen ve evvelki sanatlarını devam ettirmek üzere esnaflığa başlayan Türklerin, derhâl ahî teşkilatını kurmaları icap ediyordu.

Türkler fethettikleri topraklardaki insanların haklarına her zaman saygılı olmuşlar ve onlara karşı dinlerini değiştirmeleri için zor kullanmamışlardır. Bu karakter yapısı, Türklerin ekonomik hayatlarında da kendisini göstermiştir. Fatih, İstanbul'u fethedilişinin üçüncü gününde, bütün Ermeni ve Rumların sanatlarını icra etmelerine izin vermiş ve "tebamdaki Müslümanları camide, Hristiyanları kilisede, Musevileri havrada görmek isterim." demiştir.

Ahiler, Türklerin yeni girdikleri İslam dinine ve yeni vatan Anadolu'ya ısı-

nıp kaynaşmalarını, yerleşik hayata intibak edebilmelerini sağlamada önemli rol oynamışlardır. Ahiler; Türklerin eski inançları ile yeni din ve inançlarını, Orta Asya'dan getirilen göçebe kültürü ile Anadolu ve Orta Doğu'daki yerleşik kültürler arasında kalan Türk Milletini kendine mahsus yeni kültür ve medeniyet sentezine ulaştırmada öncü ve rehber olmuşlardır.

Aynı zamanda, iç ve dış tehlikelere karşı kurdukları düzen, sağladıkları güç ve güvenle halkı korumuşlardır. Moğol baskısından uç bölgelere giden ahiler, toplum yararını kendi çıkarlarından üstün tutan kanaatkar fakat müteşebbis, siyasetten uzak fakat gereğinde devlet işlevini üstlenebilen insan tipini yetiştirerek Osmanlı'nın insan altyapısını oluşturmuşlardır.

Oruç Beğ Tarihi'nde de ifade edildiği gibi "Hak'tan gelici Hakk'a gidici, dünya nimetlerine minnet etmeyici" insan tipini yetiştirmişlerdir. Türk insanı küresel dünyada yaşamakta zorluk çekmeyeceği gibi hem ülkesinde hem de gittiği ve çalıştığı ya da ticari ve sınai faaliyette bulunduğu başka ülkelerde daha başarılı olabilmesini sağlayacak enerjiyi kendi öz kültür kaynaklarından derlenmiş ahilik kültüründen almıştır ve her zaman alabilecektir.

Küresel dünyada kimlik önemli bir mesele olacaktır. Kültürünü koruyan; kültürü ile küreselleşen dünyada var olmayı ve yaşamayı başarabilenler ayakta kalacaktır. İddia edildiği gibi milletlerin mücadelesi bitmemiştir. Küresel seviyede yeni şekillere bürünerek sürmektedir. Bu mücadele küresel rekabet süreci içerisinde ayakta kalmayı başarabilenler firmalar, markalar şeklinde sürmektedir. Ancak bu markaları milletlerinin yeni bayrakları gibi gören milletler öne çıkmakta ve başarıyı yakalamaktadırlar. Türkler de

küresel dünyada birer bayrak gibi bilim adamları, markaları, firmaları, ürünleri ile yerlerini almak istiyorlar ise bunu küreselleşme gerçeğini idrak etmiş ancak enerjisini kendi öz kültüründen alan bir insan gücü ile başarabilirler. Ahilik kültüründen bu başarı için alınabilecek çok ders vardır.

Türkler, Anadolu'ya Malazgirt Zaferi'nden sonra gelmeye başlamışlar ve bu toprakları vatan yapma çalışmasının temelini atmışlardır. Anadolu'nun vatan olması planlı programlı bir çalışmanın sonucudur. Türkler Anadolu'ya geldiği zaman Anadolu, Bizans toprağı idi ve burada Hıristiyan kültürünün hâkimiyetinde olan Rumlar, Ermeniler, Yahudiler yaşıyordu.

"Ahî vicdanının kendi üzerine gözcü koyan adamdır. Helâlinden kazanan, yerine ve yeterince harcayan, ölçü tartı ehli olan, yararlı şeyler üreten ve yardım edendir. Kalbi Allah'a, kapısı yetmiş iki millete açık olan, mürüvvet ve merhamet üzere olup cömertliği esas alan, ahlâkı ana sermaye edinip akıl yolunda yürüyen, ilim isteyen ve ilmiyle amel edip yararlı çalışmayı elden bırakmayan kişiler ahîlerdir. Fütüvvet erkânınca yiğitlik niteliklerine ulaşmış, ayrıca bir sanat öğrenmiş, Allah'ın varlığına ve birliğine inanmış, Hz. Muhammet'in elçiliğini kabul ve sünnetlerine uymuş, din ehli ile sohbet ve muhabbete yönelmiş kişiler, ahîlikte ilerlemiş olanlardır."

Ahîlikte ahlâk anlayışı, her büyük ahlâk sistemi gibi, insan yaşayışına şekil ve düzen vermek üzere alt alta sıralanmış normlardan kurulu homojen bir bütünlük manzarası gösteriyor. Aynı ayrı unsurlar mantıkî bir sıra içinde birbiriyle örülüp dokunmuş ve hepsi tam ve çelişkisiz bir ifade topluluğu içinde ahenkleştirilmiş bir bütündür. Bu ahengi ku-

ran ve yöneten ana fikir, İslam dini ile Türk örf ve âdetleridir.

Anadolu'yu Müslüman Türk'e vatan yapma gayretini ve çalışmasını başlatıp kökleştiren kurmay kadroda Ahi Evran, Yunus Emre, Hoca Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş-ı Veli, Aşık Paşa, Hacı Bayram, Şeyh Edebali gibi pek çok Müslüman Türk büyüğü vardı. Anadolu'ya akın akın gelen Türkmenler aş ve iş istiyordu. Bu insanları eğitmek, disipline etmek, üretici ve gönül eri haline getirmek icap ediyordu. İşte bu sırada Anadolu'da, Kırşehir'de ahiliğin kurucusu Ahi Evran ortaya çıktı. Bu işi ahi birlikleri üstlendi.

Ahilik, XIII. yüzyılın ilk yarısından XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar Anadolu'da, Balkanlar'da ve Kırım'da yaşamış olan Türk halkının sanat ve meslek alanında yetişmelerini, ahlaki yönden gelişmelerini sağlayan bir kuruluşun adıdır. Ahilik, Türk esnafının hayat anlayışına ve dünya görüşüne uygun olması sebebiyle daha çok esnaf arasında gelişmiş olmakla birlikte esnaf dışından da çeşitli meslek erbabını bünyesinde

barındıran, Ahi Evran-ı Velî önderliğinde Anadolu'da, Anadolu dışında Balkanlar, Orta Doğu ve Kafkaslara kadar yayılan sivil bir yapılanmanın adıdır.

Anadolu Türk toplumunda varlığını kesintisiz bir biçimde sürdüren; Anadolu Türk toplumunun birlik ve beraberliğini, refah ve düzenini sağlayacak ve halkın maddî ve manevî ihtiyaçlarına cevap verebilecek tarzda örgütlenen; amaç ve çalışma tarzı açısından topluma hizmet sevdası ve aşkıyla bir tür özel yönetmelik sayılabilecek ahi şecerenâme ve fütüvvetnâmeleri ile belirlenmiş iş, meslek, ahlâk disiplini; şeyh, usta, kalfa, çırak, yamak hiyerarşisi doğrultusunda çalışmayı bir tür ibadet telâkki eden; sınaî, ticarî, askerî, ekonomik, toplumsal, eğitsel ve kültürel faaliyetlerde bulunan bir sivil toplum kuruluşudur. Daha geniş bir açıdan bakacak olursak ahilik; bir yandan tek tek fertlerin ahlaki erdemlerini, donanımlarını, onları iyi birer birey yapmayı amaçlayan, öte yandan da bireylerin oluşturduğu aileden millette ve hatta topyekûn insanlık âlemine varıncaya kadar bütün toplumsal yapıların huzurlu, müreffeh, barış ve esenlik içinde yaşamalarını hedef kılan bir insanlık kurumudur.

Ahilikte insan sistemin ortasına oturtulmuş, her şey onun dünya ve ahiret mutluluğu esas alınarak şekillendirilmiştir. Hiçbir şeye "eşref-i mahlukat" kabul edilen insandan daha fazla değer verilmemiştir. Her konuda olduğu gibi, fert toplum münasebetlerinde de ahilik orta yolu bulmuş, toplum için ferdi ve fert için toplumu feda etmeyen bir

hayat anlayışını benimsemiştir. Ahiler, insanların kendi emekleri ile geçinmelerini ve kimseye muhtaç olmamalarını ister. Bu sebeple ahinin emeğini değerlendirebileceği bir işi, özellikle bir sanatı olması, ahlak kaidesi haline getirilmiştir.

2. DAHA MÜKEMMEL MAL YAPMA ŞEKLİNDE REKABET EDİLİR

Ahilik, hakkına razı olmayarak malına değerinden fazla fiyat isteme, zenginleşme hırsıyla gömülü hazineler peşinde koşma, karanlık ve dolaşık kazanç yollarına sapma gibi haram kazanç yollarına müsaade etmez. Öte yandan ahilik, kendini ve yakınlarını geçindirecek 'insafı' ve 'dürüst' bir ticarete karşı değildir. Ama mal biriktirme ve yığma peşinde koşan, haris ve istismarcı ticarete karşıdır. Kolay kazanç ahi ahlakı yönünden makbul değildir. Günümüzde rekabet aracı gibi görülen uygulamaların çoğu ahilikte yasaklanmıştır. Fiyat düşürerek veya daha kalitesiz malzeme kullanılarak rekabet yapılamaz.

Kazanç, meşakkatli olacak, güç olacak, alın teri ve emek karşılığında elde edilecektir. Ahilik servetin belirli ellerde toplanmasına karşıdır. Bu sebeple, aşırı kazanç arzusu kesinlikle engellenmiştir. Sabahleyin dükkanların açıldığı zaman, esnaf birlik odalarının önünde toplanır, bir kişi dua eder sonra da dağılarak herkes dükkanını besmele ile açardı. Sabahleyin ilk müşterisi ile alışveriş yapan bir esnafa, ikinci müşteri gelirse ve komşusu henüz alış

Fert toplum münasebetlerinde de ahilik orta yolu bulmuş, toplum için ferdi ve fert için toplumu feda etmeyen bir hayat anlayışını benimsemiştir.

veriş yapmamışsa, o esnaf müşteriye bütün samimiyetiyle şöyle derdi: "kusura bakma efendim Allah (c.c) bereketini vere, ben bu sabah sif-tah yaptım. Senin istediğin mal karşı dük-kânda da var. O daha sif-tah et-medi. Siz oradan alın."

Ahilik insanının mutluluğunu amaç-layan her şeyi insan için düzenleyen ve uygulamada insanın araç haline dönüştürülmesine izin vermeyen bir düşünce sistemidir. İnsana ger-çekten değer veren düşüncelerin ulaşacağı son nokta ahiliktir. Bu an-layışı insanlığın hizmetine sunma-mız gerekir. Türkiye, ahilikteki eko-nomi anlayışını çağımızın gerçekleri ve ihtiyaçları çerçevesinde yorum-layarak, yeni bir ekonomik modeli insanlığın hizmetine sunabilecek potansiyele sahiptir.

- Ahilikte ahlakın yarısı maneviyata diğer yarısı maddiyata (çalış-maya) dayalıdır. Çalışma olma-dan ahlak olmaz.
- Ahilik, devletini, milletini ve bü-tün insanları seven, kudretli, şefkatli, çalışkan, ekmeği bol ve sofrası açık iyi insanların birliğidir.
- Ahilik başkalarına muhtaç ol-mamak için çalışmayı öngörür. Sekiz günlük ömür dokuz günlük azık ister.

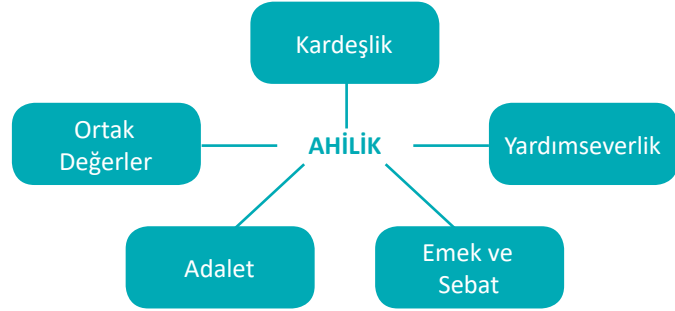
Bu potansiyelimizi önce fark etme, arkasında keşfetme, daha sonra da çağımızda uygulanabilecek bir mo-dele dönüştürme ihtiyacındayız. Bu modeli hazırlarken yerli, yabancı; eski, yeni bütün tecrübelerden fay-dalanmamız gerekir. Ahilik kardeşlik yardımseverlik emek ve sebat adalet ortak değerler, ahilik anlayışının özellikleri tarzında özetlenebilir.

3. AHİLİK NEDİR?

Batı ülkelerini incelediğimizde, il-ginç durumlarla karşılaşıyoruz; her şeyden önce hükümet dışı kuruluş-

Ahilik Anlayışının Özellikleri

lar giderek daha fazla önem kazanıyor; esnaf ve sanatkarların güçlendirilmesi için inanılmaz teşvikler sağlanıyor. Bu kesim, müteşebbisliğin kaynağı olarak kabul ediliyor ve işsizliğin önlenmesinde ve yeniliklerin bulunmasında bu kesimden çok şeyler bekleniyor. Ahi birliklerine

benzer uygulamalar hayata geçiriliyor. AB ülkelerinde, işletmeler arası rekabetin birlikte rekabete dönüştürülmesine çalışılıyor ortak kolaylık atölyeleri kuruluyor. Bu işletmelerin hammadde temin, üretim ve pazarlama safhalarında birlikte hareket etmeleri teşvik ediliyor.

Ahilik insanının mutluluğunu amaçlayan her şeyi insan için düzenleyen ve uygulamada insanın araç haline dönüştürülmesine izin vermeyen bir düşünce sistemidir.

Ahi birlikleri üretim ile tüketim arasında denge kurarak, üretici ile tüketici arasındaki münasebetlerin sosyal huzuru sağlayacak şekilde gelişmesinin devamına çalışmışlardır. Bu maksatla, zaman zaman üretim sınırlamaları getirilerek emeğin değerini bulması sağlanırken, geliştirilen narh sistemi ve standartlaşma ile de tüketicinin korunması sağlanmıştır.

Ahilik, günümüzdeki tüketiciyi koruma kurumlarının işlevini görmüştür. Fahiş fiyatla ve hatalı üretilmiş malın satılması, satılan malın nor-

mal dayanma süresinden (garanti süresi) önce eskimesi durumunda yenisi verilerek müşterinin mağduriyetinin giderilmesi sağlanmıştır. Ahiliğin bu noktadaki temel anlayışı, müşteri memnuniyeti odaklı "müşterinin velinimet" olarak görülmesinde saklıdır.

4. KANUNNAME-İ İHTİSAB-İ BURSA'NIN KAZANDIRDIKLARI

1. Hemen bütün tarım ve hayvan ürünleriyle mevcut sanayi maddeleri gerek vasıf, gerek fiyat yönlerinden standart sayılabilecek esaslara bağlanmış ve özel bir teşkilatla bunlar daimî bir denetim altında tutulmuştur.
2. Standart esasları ve narhların tespitinde üreticilerin bilirkişilerinin, halkın ve diğer ilgililerin, fikirleri alınıp yazılı belge haline getirilmiştir.
3. Tarım ürünleri değerlendirilirken, cins, tür ve çeşitleri ile turfanda zamanları göz önünde bulundurularak fiyatları sabit tutulmuş sadece üretim mevsimine göre değiştirilmiştir.
4. Sanayi mamüllerinden ham maddeler ve işçilik üzerinde durulmuş, gereken yerlerde bileşim ve boyutlar verilmiştir.
5. Alım satımlarda üccarlar ile, dükkânda veya seyyar satıcılar için ayrı kâr hadleri konulmuş ve kâr payı genel olarak yüzde on civarında tespit edilmiştir.
6. Türk Milleti:
 - A. Uygulanacak kanunları hazırlamada, halkın her sınıfına yer ve değer vermek suretiyle ileri ve geniş demokratik anlayışını,
 - B. Taşıma işlerinde nakliyecileri nalsız hayvan kullanmamağa ve fazla yük yüklememeğe

zorlayarak yüksek insanlık duygularını,

- C. Hayvanların ayaklarına mih değdirip sakatlayan nalbantların, iyi edinceye kadar bunlara bakmağa ve yemlerini vermeğe mahkum etmek yolu ile adalete saygı ve bağlılığını,
- D. Şeker alışverişinde satıcıyı, şeker kellesini en çok üç katlı kâğıtlara sarmaya ve kırıklarla tozlarını ayrı kâğıda koydurup alıcıya göstermeğe ve ayrı fiyatla satmaya mecbur tutmakla da ticarete hak ve dürüstlüğe verdiği önemi, fiilen ortaya koymuştur.

"Kanunname-i İhtisab-ı Bursa" ve bunun düzenlemesine temel olan padişah fermanından da anlaşılacağı gibi vatandaşların günlük yaşayış ve geçimi ile sıkı sıkıya ilgisi bulunan belediye kanunları, her hakimlik bölgesinde ayrı ayrı ve doğrudan doğruya halkın ihtiyaç ve isteklerinden alınan ilhama dayanılarak düzenlenmiş ve padişah otoritesi, sadece bunları yürürlüğe koyan bir tasdik şerhinden ibaret kalmıştır.

Üretilen mallarda standart arama, tüketicinin korunması bakımından son derece önemli idi. Her birlik, üyelerinin imal ettiği malın standardına göre fiyatlarını tespit ederdi. Mesela bir ayakkabı alan insan, ödediği fiyata göre bunu ne kadar zaman giyebileceğini bilirdi, ayakkabı belirtilen zamandan önce kullanılamaz hale gelirse, tüketici aldığı sanatkara götürerek parasını geri alırdı. Standart ve narh konulmakla yetinilmemekte ve uygulama devamlı gözetim altında bulundurulmakta idi. Bunlara uymayanlar kendilerine ders, etrafa ibret olacak şekilde cezalandırılırdı. Ahilik bir üretici kuruluşu olarak tüketicinin korunmasını benimsemiş ve uygulamıştır.

5. AHİ BİRLİKLERİ TÜRK TARİHİNİN EN ÖNEMLİ KURUMUDUR

Tarih boyunca Türkler daima iyiyi, güzeli aramışlar ve bulduklarında da tereddüt etmeden almışlardır. Tarihi araştırmalarda o dönemde insan haklarına saygı, kadının toplumdaki saygın yeri, misafirperverlik, bir tehlikeye karşı birlik oluşturmak, dayanışma, yardımlaşma gibi birçok insanı değerli bugünkü tabiri ile evrensel değerlerin mevcut olduğunu görüyoruz.

Ahiliğin eğitimcilere ışık tutacak önemli özellikleri vardır. Ahilik sisteminde, iş yerinde çalışanlar ile çalıştıranlar arasında pek fark olmadığı gibi aralarında baba-oğul ilişkisi vardır. İşyeri aynı zamanda sanatın ve ahlakın öğretildiği bir okuldur. Burada üretilen mal, belli bir ihtiyacı karşılayacak şekilde kusursuz olarak üretilir. Emeğin karşılığı çalışanın alın teri kurumadan ödenir.

Türk Milletinin sahip olduğu sevgi, hoşgörü ve dayanışma nitelikleriyle kurmuş ahilik geleneğinin toplumsal hayatımızla bütünleştirilmesi, iş etiği ve çalışma disiplininin özümsemesi açısından etkili olmuştur. İşyerlerinde çalışan ve çalıştıranlar dayanışma içerisindedir. Bu uygulama emek ve sermayenin barışık olduğu bir model oluşturur.

Günümüzde toplam kalite, müşteri beklentileri, tüketicinin korunması, standart üretim gibi kavramların önemi yeni yeni anlaşılmaya başlanmış olup, gün geçtikçe artmaktadır. Bugün kaliteli üretim için başvuru ve toplam kalite yönetimi dediğimiz tedbirlerle tüketicinin daha ucuz, daha kaliteli mal alma imkânı sağlanmıştır.

Ahilik sisteminde bir malın üretiminden tüketicinin eline geçene kadar üretimin her safhası bütün

çalışanların sorumluluğu altındadır. Çıracılar, kalfalar ve ustalar hep birlikte malın kalitesinden sorumludur. Ayrıca kontrol sistemi ile malın kalitesi sürekli denetlenir. Bugün de toplam kalite yönetimi kapsamında kalitede mükemmellik, verimlilik, hatasız üretim, kalite güvenliği, ülke ve uluslararası standartlara uyum, ISO 9001, tüketiciye cevap verme hattı, tüketici tatmini gibi konular henüz yeni yeni işyerlerinde gündeme gelmeye başlamıştır. Ahi birlikleri asırlar öncesinden uygulamaları ile günümüze ışık tutmuştur.

Ahilik düşüncesinin kurduğu ahi birliklerini batıdaki ve doğudaki benzer teşkilatlardan ayıran özellik, din adamlarının da devlet adamlarının da ahiler üzerinde herhangi bir etkisinin olmayışıdır. Bunun sonucu olarak ahilik sivil toplum kuruluşlarının en eski bir modelidir. Ahiler kendi üyeleri ile devlet ve toplumdaki fertler arasındaki ilişkilerde daima "demokratik" bir anlayış sergilemişlerdir. Ahiler seçmede, seçilmede ve idarede tamamen demokratik bir sistem içinde yaşarlardı. Keyfilğe şahsi ihtiras ve emellere kesinlikle yer verilmezdi.

Ahilik geleneği, Türk insanının kişiliğini, mesleğini, marifetlerini, mertlik ve cömertlik anlayışı ile bütünleştirmiştir. Ahilik kültürü asırlar boyu milli birlik, toplumsal dirlik ve düzenin güç kaynağı olmuştur. Ecdadımız, dünyada sevgi ve hoşgörünün medeniyetini karşılıksız hizmetkârı olan ahilerle teşebbüs hürriyetini, adaletli rekabet anlayışını, fikir ve inanç hürriyetini kurumlaştırdılar. Anadolu'yu ilmin, insanlığın ve medeniyetin beşiği yaptılar. Anadolu'nun kalkınması, işsizliğin azaltılması, bölgesel ve yöresel kalkınma heyecanına başarılı bir üretime dönüşmesine öncülük eden esnafımız, küçük ve orta boy sanayicimiz çözüm bekleyen sorunlarını çözebile-

cek güç ve inanca sahip olduklarını her vesile ile ortaya koymuşlardır.

- Avrupa Birliği üyesi ülkeler vatandaşlarının yeni sisteme entegrasyonunda devlet otoritesi ile halk arasında doğabilecek anlaşmazlıklarda arabulucu rolü oynamak, ortaklık kurumları arasında güven ilişkilerini güçlendirmek, ayrıca vatandaşın şikayetlerini kabul ederek ortaklık kurumlarının demokratik işlevini sağlamak amacı ile ombudsmanlığı kurmuştur.

Ahilik sosyal, ekonomik ve kültürel bir kavramdır. Bu kurumun içinde; birbirini seven, birbirine saygı duyan, yardım eden, fakiri gözetken, yoksulu barındıran, işini, çalışmayı ibadet sayan, din, ahlak ve meslek kurallarına, toplumun çıkarlarına bağlı insanların oluşturduğu bir yapı vardır. Ahilik üretmeden tüketmeye israfa, gücünün zayıfı sömürmesine, haksız kazanç sağlamaya, insanları kandırmaya kesinlikle karşıdır. Ahilik bu özellikleri ile adalet kavramı ile özdeşleşmekte ve ahlak kurallarını temel almaktadır. Ahilik kurumu ve onun üyeleri meslek ve toplum hayatında geçerli olan belirli etik kural ve kaidelere uygun olarak çalışmaktadır.

Ombudsmanlığın temelinde de eşitlik, etik ilkeler ve adil olmak vardır. Ombudsmanlık kök itibarı ile ahiliğe dayanmakta ve ahilikle ombudsmanlık arasında önemli bir bağın bulunduğu fikri kesinlik kazanmaktadır.

Ahiliğin amacı zenginle fakiri, üretici ile tüketiciyi, emek ile sermayeyi, halk ile devleti kaynaştırarak sosyal adaleti gerçekleştirmek, sağlam ve kalıcı ilişkiler kuran bir teşkilatlanma modeli ile köklü bir eğitim sistemi kurmaktır. Ombudsman İsveç

Ahilik düşüncesinin kurduğu ahi birliklerini batıdaki ve doğudaki benzer teşkilatlardan ayıran özellik, din adamlarının da devlet adamlarının da ahiler üzerinde herhangi bir etkisinin olmayışıdır.

dilinde halkın sözcüsü, halkın temsilcisi, kamu hakemi, vatandaş ile kamu yönetimi arasında arabulucudur.

Ülkelere göre cumhuriyet arabulucusu, halk avukatı, adalet temsilcisi, insan hakları savunucusu, vatandaş koruyucu gibi ad ve unvanlarla anılmaktadır. Ombudsmanlığın ilk kurulduğu ülke İsveç'tir. İsveç Kralı XII. Şarl 1709 yılında İsveç-Rusya Poltova Meydan Savaşında Deli Petro karşısında yenilmiş ve Osmanlı Devletine sığınmıştır. XII. Şarl Osmanlıda kaldığı 5 yıl içinde tutsak ile konuk arasında bir konumda yaşamıştır. Ülkesini uzaktan yönetmeye devam etmiştir. Osmanlı'yı 6 asır ayakta tutan adalet ve güzel ahlaktan etkilenmiş ve şarl Osmanlıdaki idari yapıyı ve kurumları inceleme imkanı bulmuş. Ahilik kurumundan çok etkilenmiş ve ülkesine dönünce ombudsmanlık kurumunu oluşturmuştur.

Ahilik işbaşına getirdiği veya getirilmesine destek verdiği kişilerde dürüstlük, liyakat ve tarafsız olma niteliklerini aramıştır.

Ahiliğin temelinde; sevgi, saygı, hoşgörü, adalet, doğruluk, ahlaklılık, idealistlik, kalite, standart, üretici ve tüketici hakları-

nin korunmasını esas almıştır. Ahilik ve ombudsmanlık halk ile siyasi iktidar arasında iletişim köprüsü olmuş ve iki yapı da adalet, ahlak kurallarına bağlı ve etik kuralları koruyarak devam etmeyi hayatlarını devam ettirme esasını temel şart olarak kabul etmişlerdir.

- Ahilik ile ombudsmanlık arasında ahlak anlayışı, etik kurallar ve kaideler bakımından tam bir benzerlik vardır.
- Etkin bir denetim, adaletin geciktiği hallerde ferde çözüm sunmak, yargının çözüm sunmadığı geciktiği hallerde çözüm üretmek, siyasi denetimin yetersiz olduğu hallerde gerçeği bulmak gibi görevler üstlenmiştir.
- İdari, siyasi, yargı ve kamuoyu denetimi gibi konularda hızlılık, açıklık, hesap verebilirlik ve halkla ilişkiler mekanizması olarak sağlıklı bilgi akışı sağlamaktadır.
- Ahilik kurumundan etkilenecek kurulan bu sistem bugün ülkemizde ileri demokrasinin uygulandığı ülkelerde aktif şekilde uygulanmaktadır.
- Özünde; “adalet ve ahlak”, olan ahilik ile etik ilke ve kaidelere bağlı arabulucu, vatandaş savunucu ve kolay erişilebilir olan ombudsmanlık arasında büyük bir benzerlik ve ilişki vardır.
- Ahiler, halk ile siyasi iktidar arasında bir köprü görevi yapmışlar, halkın, hak ve hürriyetlerini korumuşlardır. Ombudsmanlığın temeli ahiliğe dayanmaktadır.

Ahilik teşkilatı ombudsmanlık ülkemizde kurumsallaşmaya başlayan Rekabet Kurulu, Patent Enstitüsü, KOSGEB, Reklam Kurulu yanında ticaret ve sanayi odaları, işçi ve işveren sendikaları, kooperatifler, esnaf odaları, belediye, bağ-kur gibi

sosyal hizmet veren kurumlar ahilik sisteminden günümüze yansıyan kuruluşlardır. Ahiliğin bu kurumlarımızda izi vardır. Bu kurumlar ahilik ruh ve düşüncesi esas alınarak yeniden organize edilebilir.

Ahilik ve eğitim ahi birliklerinde uygulanan eğitim sisteminde; insan bir bütün olarak ele alınmış; mesleki, dini, ahlaki ve toplumsal bilgiler bir bütünlük içerisinde verilmiştir. İş başında yapılan pratik eğitimin iş dışında yapılan eğitimle bütünleşmesi sağlanmıştır. Eğitim belli bir noktada tamamlanan değil, ömür boyu süren bir faaliyet olarak ele alınmıştır. Köylere kadar varan bir teşkilat kurulmuştur. Sistem ahilik prensiplerine uymayı kabul eden herkese açıktır. Derslerin yetkili kişiler tarafından verilmesi esastır. Eğitimden herkes ücretsiz faydalanır.

Mesleki ve genel eğitimi bütünlük içerisinde ele alıp, bunları ömür boyu devam eden bir faaliyet olarak uygulanmaya koymak, sistemin en çarpıcı özelliğidir. Ahilik ve eğitim tüketicinin korunması, ahilik düşüncesi ve sistemi esas alınarak yeniden tanzim edilebilir. Bugün mevzuatta pek çok yeni düzenleme yapılmıştır. Bunların bir kısmında ahilik düşüncesinin ve ruhunun izleri vardır. Ama yeterli değildir.

Ahi birliklerin asırlarca uygulandığı ‘orta sandığı’, ‘esnaf vakfı’. ‘esnaf kesesi’ veya ‘esnaf sandığı’ gibi karışıklı yardımlaşma ve sosyal güvenlik sandıklarının kuruluş ve işleyişindeki esaslar incelenerek bugünkü sosyal güvenlik sisteminde faydalanabileceğimiz hususlar tespit edilir ve uygulamaya konulabilir.

Ahi birliklerinde insan bir bütün olarak ele alınmış, ona sadece mesleki bilgi değil aynı zamanda dini, toplumsal ve ahlaki bilgiler de verilmiştir. Bu model günümüz şartlarına uydurulabilir. İyi insan, iyi vatandaş,

iyi meslek adamı yetiştirme hususundaki Milli Eğitim Temel Kanunu’nun amacını gerçekleştirmek için yeni adımlar atılabilir ve ahilik uygulamalarından faydalanabilir.

Ahilik ilkelerini kabul eden herkese açık tutulmuş derslerin en yetkili kişiler tarafından verilmesi prensibi benimsenmiş ve herkesin ücretsiz olarak yararlanması sağlanmıştır. Bu noktada her kesimin isteği dikkate alınarak topyekun bir eğitim seferberliği başlatılabilir.

1960’lı yıllarda başlayan ‘hayat boyu eğitim’ kavramı üzerindeki eğilim UNESCO’nun 1970 yılını ‘eğitim yılı’ olarak kabul etmesiyle daha da önem kazanmış ve bu münasebetle hazırlanan tasarıda şu ilkeleri koymuştur;

- Dünya sürekliliği bir gelişim içindedir.
- Eğitim okulla bitmez, bütün hayat boyu sürer.
- Okullarda öğrenilen bilgiler, bir süre sonra yetmemeye başlar. Hayatın her döneminde herkesin eğitime ihtiyaç olduğu gerçeğinden hareketle yeni düzenlemeler yapılabilir.

Bizim kültürümüzde ‘beşikten mezara eğitim’, ‘yediden yetmişe eğitim’, ‘ömür boyu eğitim’ olarak var olan anlayış uygulamaya konulabilir. Öğretecek bir şeyleri bulunan herkesten eğitici olarak faydalanmak ve her fırsatta eğitim yaptırmak, bu teşkilatın önemli bir özelliğidir. Eğitim sadece kişiyi geliştiren bir faaliyet olarak değil, aynı zamanda onu işyerine, büyüklerine ve topluma saygı duyup gönülden bağlanmasını sağlayan bir araç olarak da görül-mekteydi.

Eğitimdeki yeni eğilimler, örgün ve yaygın eğitimin birbirine yaklaşması şeklinde görülürken, eğitimin kapsamı da yeni boyutlar kazanmaktadır. Artık eğitimciler, okuldaki

müfredat programlarında öğrencileri kahvehanelere gitmeye teşvik edecek konular bulunmamasına rağmen, bu yerlerin nasıl oluyor da öğrencilerle dolu olduğunun sebeplerini arıyorlar. Artık eğitime sadece okulda verilen ders olarak bakılmakta, öğrencinin çevresi ve okul dışı faaliyetleri olarak bakılmakta, öğrenci çevresi ve okul dışı faaliyetleri ile birlikte eğitilmesi gereken bir insan olarak görülmektedir.

İşte yüzyıllar öncesinde günümüze ışık tutan ahilik teşkilatını, kurucusu Ahi Evran-ı Veli şöyle tanımlamaktadır; “ahilik bir insan bilimidir. Her şeyden, her ortamda ve her çağda, denge ve düzen tutturandır. Dağıtan değil, toparlayandır. Yıkan değil, yapan, dünya ve ahiret dengesi tutturandır.”

Ahiliğin ortaya koyduğu eğitim anlayışı yüzyıllar ötesine ışık tutacak bir özelliğe sahiptir. Son zamanlarda ortaya çıkan eğitim anlayışları da bunu doğrulamaktadır. Ancak bu zengin tarihi tecrübelerimizden yeterince istifade edebildiğimizi söylemek çok güçtür. Bugün ülkemizde basılan kitap sayısı gelişmiş ülkelerle kıyas edilemeyecek kadar az ise, kütüphanelerimiz boş, kah-

vehanelerimiz dolu ise, okuyan ve öğrenen bir toplum haline gelemediğimiz isek; bunların sebebini ahiliğin geliştirdiği eğitim felsefesini tam olarak kavrayamamamızda ve uygulayamamamızda aramalıyız. Ancak, zaman geçmiş değildir. 21. yüzyılda çağdaş medeniyet seviyesine ulaşmamız için, ahiliğin eğitim felsefesinin temel unsurlarını alıp zamanımıza uyarlamamız ve eğitimi hayat boyu devam eden bir hadise haline getirmemiz yeterlidir.

Bugün insanlar teknolojinin verdiği imkânları kullanarak üretim, yatırım, ticaret, turizm, eğitim alanlarında kendi ülkelerinde imiş gibi yaşamakta ekonomik, sosyal, ticari ve turistik faaliyetlerde bulunmakta, bilimsel araştırmalara katılmaktadır. Küreselleşme, insan hakları, ticarette serbestleşme sürecinin hızlanmasına katkı sağlamaktadır.

Küreselleşme kimsenin reddedemeyeceği bir dünya gerçeğidir. İnsanlığa bir takım riskler getirmekte, bir takım imkân ve fırsatlar da sunmaktadır. Bu fırsatlardan yararlanabilmek için süreci iyi anlamak gerekir. Anlamak yetmez. Bu süreç içinde yaşamayı, başarılı olmayı becerebilecek insan gücü kaynağına

sahip olmak gerekir. Bu sürece karşı durmak değil, bu süreç içinde başarıya odaklanmak daha akıllı bir tavır olur.

Kültür “hayat tarzı, yaşama biçimi, ağız tadı” olarak ifade edilir. Kültürün en bariz vasfı milli olmasıdır. Bugün bir dünya kültüründen bahsedemeyiz. Yoktur. Ancak kültürler arasında tanışmalar, yakınlaşmalar olabilmektedir. Küreselleşmenin aktif yanı olarak görülen gelişmiş, kalkınmış batı ülkeleri kendi kültürlerini dünyaya ihraç etmektedirler.

Milli kültürünü geliştirmiş ve yeni nesillere aktarmış milletlerin ve ülkelerin insanları ve firmaları dünyadaki markaları, ürünleri, teknolojileri ile milletlerarası yeni mücadelenin şeklini ve kurallarını oluşturmaktadır.

Türk insanı bu mücadelenin mağduru veya pasif tarafı durumundadır. Biz bu mücadeleyi başarmak zorundayız. Bunun için gerekli olan enerji, bizim kültür değerlerimizde ve tarihimizde vardır. Ahilik kültürü fazlası ile küreselleşen dünyada yaşamayı ve başarılı olmayı bize sağlayacaktır. Bize düşen geçmişimizi iyi bilmek ve çok çalışmaktır.

SONUÇ

Ahilik; bir kültür ve bu kültür temelinde ortaya çıkan bir teşkilatlanma biçimidir. Ahilik kültürü ile donatılmış bir insan; sanayici olarak, tüccar olarak, bir bilim insanı olarak, bir iş insanı olarak dünyanın neresinde yaşarsa yaşasın başarılı olur. Ahi kültürü pozitif bir insan profili çizmekte ve bu insan profilini yetiştirmek istemektedir. Ahi kültürü dürüst, güvenilir ve iş ahlakına önem veren, bir kimlikle “adam gibi adam yetiştirme”, “başarılı bir iş insanı yetiştirme” hedefini gerçekleştirme gayreti içindedir. Ahi kültürü alan insan ahlaklı, dürüst ve güvenilirdir. İş ahlakına önem verir.

Ahiler yönetici oldukları teşkilatlarda sadece Müslümanların değil başka inançlara mensup olanlarında güvenini kazanmışlar. Anadolu’da ve dünyanın diğer ül-

kelerinde de kendilerini kabul ettirmişlerdir. Ahi kültürü alan kişi, bir meslek sahibi ve başkalarına muhtaç değil, sosyal sorumluluk sahibi, yardımseverdir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki:

- Ahilik değerlerimizi kuşanmaktır.
- Ahilik, erdem ve dürüstlüğü kuşanmaktır.
- Ahilik dayanışma ve kardeşliği kuşanmaktır.
- Ahilik; eline, diline, beline, aşına, işine, eşine sahip olma ahlakını kuşanmaktır.
- Ahilik; eline, diline, beline, aşına, işine, eşine sahip olma ahlakını kuşanmaktır.
- Ahilik hoşgörü ve cömertliği kuşanmaktır.
- Ahilik, faydalı bir meslek sanatını kuşanmaktır.”